

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 07.09.1976, sp. zn. 5 Tz 26/76, ECLI:CZ:NS:1976:5.TZ.26.1976.1

Číslo: 10/1977

Právní věta: Je-li rodič dítěte zbaven rodičovských práv podle § 44 odst. 3 zákona o rodině, nemá to za následek zánik jeho vyživovací povinnosti vůči dítěti. Neplní-li zaviněně tuto povinnost, dopouští se trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 213 tr. zák. Znak

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 07.09.1976

Spisová značka: 5 Tz 26/76

Číslo rozhodnutí: 10

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Omyl právní, Zanedbání povinné výživy

Předpisy: 140/1961 Sb. § 213 94/1963 Sb. § 44 odst. 3

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

K stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem ČSR zrušil Nejvyšší soud ČSR usnesení okresního prokurátora v Pardubicích ze dne 11. 2. 1976 sp. zn. Pv 1330/75 a okresnímu prokurátorovi přikázal, aby věc obviněné O. P. znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Usnesením vyšetřovatele SNB – oddělení vyšetřování v Pardubicích ze dne 27. 12. 1975 sp. zn. ČVS-VV 503/75 bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání a současně podle § 163 odst. 1 tr. ř. vzneseno obvinění proti O. P. pro trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 2 tr. zák., a to z toho důvodu, že od propuštění z výkonu trestu dne 22. 1. 1966 se vyhýbá a neplní vyživovací povinnost na nezletilé děti J. J., roz. Z., nar. 18. 2. 1957 a B. Z., nar. 16. 4. 1959, stanovenou na každé dítě částkou 100 Kčs měsíčně rozhodnutím lidového soudu civilního v Brně z 14. 11. 1960 sp. zn. 2 C 214/60. Dne 9. 1. 1976 vyšetřovatel předložil podle § 166 odst. 7 tr. ř. okresnímu prokurátorovi v Pardubicích návrh na podání obžaloby.

Okresní prokurátor v Pardubicích usnesením ze dne 11. 2. 1976 sp. zn. Pv 1330/75, které nabylo právní moci, trestní stíhání obviněné O. P. zastavil podle § 172 odst. 1 písm. b) tr. ř. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že obviněná v průběhu vyšetřování tvrdila, že byla zbavena rodičovských práv a domnívala se, že nemusí plnit vyživovací povinnost. Podle názoru okresního prokurátora se nepodařilo vyvrátit tuto obhajobu obviněné, a protože i otec dětí po dlouhou dobu výživné na

obviněné nepožadoval, má okresní prokurátor za to, že bylo třeba respektovat zásadu „v pochybnostech pro obviněného“ a trestní stíhání zastavit.

Proti tomuto usnesení okresního prokurátora podal generální prokurátor ČSR ve lhůtě uvedené v § 272 tr. ř. stížnost pro porušení zákona, v níž vytýká, že tímto usnesením i v řízení, které mu předcházelo, byl porušen zákon. Porušení zákona je spatřováno v tom, že okresní prokurátor zastavil trestní stíhání obviněné, aniž byl zjištěn skutečný stav věci.

Nejvyšší soud ČSR přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, které mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Především již vyšetřovatel VB, ačkoliv z podnětu k zahájení trestního stíhání, z výpovědi obviněné O. P. a svědka F. Z. zjistil, že obviněná neplatila výživné minimálně od 22. 1. 1966, kdy se naposled vrátila z výkonu trestu odnětí svobody, který jí byl uložen za trestný čin zanedbání povinné výživy podle § 213 odst. 1 tr. zák. rozsudkem okresního soudu v Pardubicích ze dne 11. 6. 1963 pod sp. zn. 3 T 86/63, nesprávně omezil trestní stíhání jen na dobu od 1. 1. 1973.

Povinností vyšetřovatele bylo zjistit, do jaké míry obviněná O. P. plnila vyživovací povinnost k nezletilým J. a B. Z., a to nejméně od propuštění z výkonu trestu pro trestný čin podle § 213 odst. 1 tr. zák., tj. od 22. 1. 1966, a pokud vyživovací povinnost v této době neplnila, zda k tomu došlo v důsledku jejího zavinění (§ 4 a § 5 tr. zák.).

Vyšetřovatel měl také vyžádat soudní spisy ve věci péče o nezletilé děti Z., aby bylo možno ověřit, zda zejména s ohledem na narození dalších tří nezletilých dětí nedošlo ke změně soudního výroku o výši vyživovací povinnosti obviněné k nezletilým dětem Z. a dále měl vyžádat i spis sp. zn. E 473/63 okresního soudu v Pardubicích ve věci výkonu rozhodnutí týkajícího se srážek ze mzdy obviněné na placení výživného.

Za stejné období od 22. 1. 1966 bylo dále třeba zjišťovat, kde obviněná pracovala, jaká byla její pracovní morálka, zda pracovní odměna odpovídala jejím výdělečným možnostem, zda se s ohledem na § 96 odst. 1 zákona o rodině bez důležitého důvodu nevzdávala výhodnějšího zaměstnání nebo nějakého majetkového prospěchu. Pokud by obviněná nebyla zaměstnána, mělo být zjišťováno, proč se tak stalo, zda je dáno za toto období její zavinění z hledisek ustanovení § 4 a § 5 tr. zák. K objasnění subjektivní stránky obviněné bylo třeba zjišťovat i plnění povinností uložených ustanovením § 295 odst. 1 o. s. ř. (zák. č. 99/1963 Sb.) a ustanovením § 293 a násl. citovaného zákona. U nezletilých dětí B. Z. a J. J. roz. Z., mělo pak být od 22. 1. 1966 zjišťováno, pokud by tak nebyl učinil soud rozhodující ve prospěch péče o nezletilé, po jaké období a do jaké míry byly jejich oprávněné potřeby kryty jejich vlastním výdělkem.

Dále mělo být zjištěno, zda obviněná byla zbavena rodičovských práv k nezletilým dětem J. a B. Z. a opatřeny příslušné soudní spisy této věci se týkající, pokud ovšem nejde o vymyšlenou obhajobu obviněné, neboť otec dětí uvedl, že řízení o zbavení rodičovských práv matky nebylo vůbec vedeno.

Rovněž pokud jde o další tvrzení uvedené v usnesení okresního prokurátora o zastavení trestního stíhání, že totiž otec dětí po celou dlouhou dobu výživné na matce nevymáhal, nebyla tato okolnost řádně prověřena, ani nebyla zjišťována eventuelní příčina, proč se tak stalo. I kdyby však otec dětí nijak aktivně nepřispěl k vymáhání výživného na obviněné, obviněnou to nezbavovalo zákonné povinnosti platit výživné proto, že tato zákonná vyživovací povinnost je uložena v ustanoveních § 85 až 87 zákona o rodině a soudem nemusí být dokonce ani její výše stanovena. V daném případě zákonná vyživovací povinnost je navíc zjištěna příslušným soudním rozhodnutím a její plnění či neplnění z hlediska trestní odpovědnosti nezávisí na tom, zda oprávněná osoba nebo její zástupce

vymáhá splnění této zákonem uložené povinnosti. Pro úplnost je třeba uvést, že ani přivolení oprávněné osoby nevyklučuje trestní stíhání pro trestný čin zanedbání povinné výživy, neboť zákonný nárok na výživu a zaopatření je nepromlčitelný a nelze se ho platně vzdát. I orgány činné v trestním řízení musí proto zjišťovat a posoudit reálné možnosti obviněné plnit vyživovací povinnost, přičemž při posuzování této posléze uvedené otázky v trestním řízení nejsou vázáni rozhodnutím soudu, který v řízení ve věcech občanskoprávních stanovil výši výživného.

Konečně je třeba poukázat i na to, že i kdyby byla obviněná zbavena svých rodičovských práv k nezletilým dětem, což nebylo zjištěno, nezbavovala by ji tato skutečnost povinnosti platit na ně výživné. Zbavení rodičovských práv podle § 44 odst. 3 zákona o rodině má za následek, a že rodič nemůže rodičovská práva (a jim odpovídající povinnosti) vykonávat. Povinnost rodiče vyživovat dítě, které odpovídá právu dítěte na výživu vůči rodiči a které je povinností ryze osobní povahy vyvěrající z rodinného vztahu a je spojena s jeho existencí, zůstává však nedotčena, neboť rodinněprávní vztah mezi rodičem a dítětem i po zbavení rodičovských práv trvá.

Tvrzení obviněné, že byla zbavena rodičovských práv a že se proto mylně domnívala, že zanikla i její vyživovací povinnost, kdyby bylo pravdivé, by však mělo význam z hlediska subjektivní stránky, protože by tímto omylem bylo vyloučeno její úmyslné zavinění. Znak „zákonná povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného“ v ustanovení § 213 odst. 1 tr. zák. je tzv. normativním znakem skutkové podstaty. Právní omyl týkající se takového znaku se pak posuzuje podle zásad o skutkovém omylu. Obrana obviněné však nebyla prověřena, když nebylo zjišťováno, zda obviněná byla skutečně zbavena rodičovských práv a zda se jí v tomto případě dostalo poučení (v protokolu o jednání před soudem, v rozhodnutí o zbavení rodičovských práv), že tím nezaniká její vyživovací povinnost. I kdyby se však obranu obviněné nepodařilo vyvrátit, nevylučovalo by to její zavinění z nedbalosti, protože v případě pochybnosti, zda zbavením rodičovských práv zanikla i její vyživovací povinnost, byla obviněná povinna se v tomto směru informovat u soudu, u orgánu péče o děti apod., a nemohla se spoléhat jen na svůj vlastní laický úsudek.

Okresní prokurátor proto rozhodl o zastavení trestního stíhání obviněné na základě neúplně zjištěného skutečného stavu věci i neúplného a nesprávného hodnocení provedených důkazů.